

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-01-23

Närvarande: F.d. justitierådet Torkel Gregow, regeringsrådet Nils Dexe och f.d. justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren.

Ökade möjligheter att ingripa mot rattfylleri och sjöfylleri

Enligt en lagrådsremiss den 17 januari 2008 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott,
2. lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
3. lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov,
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
5. lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning,
6. lag om ändring i polislagen (1984:387),
7. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
8. lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Mattias Larsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Allmänna synpunkter

I remissen föreslås en rad åtgärder som syftar till att öka trafiksäkerheten på land och till sjöss. Förslagen innebär huvudsakligen att Tullverket och Kustbevakningen ges befogenheter att vidta åtgärder till förhindrande och utredande av trafiknykterhetsbrott till lands och sjöss. Vissa regler härom har tagits upp i en ny lag om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott samt i tillägg och ändringar i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning. Andra regler har tagits in bl.a. i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Beskrivningen av myndigheternas befogenheter i den brottsutredande verksamheten har knutits till bestämmelser om förundersökning och tvångsmedel i rättegångsbalken medan beskrivningen av befogenheterna främst i den brottsförhindrande verksamheten har knutits till regleringen av polisens befogenheter enligt polislagen (1984:387). Lagtekniskt har de enskilda bestämmelserna i stor utsträckning sin förebild i de regler som för Tullverkets del föreskrivits om förundersökning och tvångsmedel i 19 – 29 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Lagrådet har i och för sig inte något att erinra mot den föreslagna inriktningen av den nya lagstiftningen eller den valda lagstiftningstekniken. Det hade visserligen varit möjligt att mera kortfattat än vad som skett genom hänvisningar till de bestämmelser som gäller för polisen och åklagaren i deras brottsförhindrande och brottsutredande verksamhet beskriva de befogenheter och skyldigheter man velat tillerkänna och ålägga de aktuella myndigheterna. Med hänsyn till att den valda tekniken redan använts i lagen om straff för smuggling och

till värdet av en klar och tydlig lagstiftning när det gäller användningen av tvångsmedel kan dock den valda tekniken godtas.

Enligt Lagrådets mening uppfyller de i remissen upptagna lagförslagen de krav på precisering av befogenheter och skyldigheter som måste ställas på en lagstiftning av detta slag. Lagrådet utgår från att det genom det fortsatta författningsarbetet med verkställighetsföreskrifter m.m. tillses att det åt de berörda myndigheterna ges resurser och förmåga att på ett rättssäkert sätt fullfölja de nya uppgifterna.

Förslaget till lag om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

I 3 §, vari föreskrivs att Tullverket och Kustbevakningen får besluta att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken (RB) om rattfylleribrott, anges i första stycket andra meningen att de "befogenheter och skyldigheter" som undersökningsledaren har enligt RB då gäller Tullverket och Kustbevakningen. På liknande sätt anges i 5 §, som reglerar befogenhet för tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen att gripa den som misstänks för rattfylleribrott, att det som föreskrivs i RB om "befogenheter och skyldigheter" i förhållande till den som gripits gäller för tjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman samt för Tullverket och Kustbevakningen i samma utsträckning som för en polismyndighet.

Då det gäller befogenhet för en tjänsteman vid de nämnda myndigheterna att vid s.k. primärutredning hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder samt uppmana någon att följa med till förhör och ta med någon till förhör (4 §), att ta egendom i beslag (6 §), att göra husrannsakan (7 §) och att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning (8 §) talas däremot endast om befogenheten och nämns inte något om tjänstemannens skyldigheter. Det är dock tydligt att de

bestämmelser som i RB har uppställts till skydd för dem som blir föremål för de angivna ingripandena skall tillämpas av tjänstemannen och innebär alltså skyldigheter för denne. Att så ska ske har också kommit till klart uttryck i kommentaren till de berörda paragraferna och måste anses gälla även utan uttryckliga bestämmelser därom.

9 – 11 §§

I 9 – 11 §§ ges bestämmelser rörande tillfälligt omhändertagande av fordonsnycklar, annat som behövs för färd med fordonet eller själva fordonet för att förhindra rattfylleribrott. I 9 § regleras befogenheten att omhänderta egendomen och i 10 § anmälan till polismyndigheten och förvaring av egendomen m.m. I 11 § föreskrivs i första stycket att i fråga om det fortsatta förfarandet vid omhändertagande tillämpas bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen (1984:387) om upphörande av omhändertagande och förstöring eller försäljning av egendom och i andra stycket att egendom som förvaras av Tullverket eller Kustbevakningen ska överlämnas till polismyndigheten, om den inte hämtas. I tredje stycket anges att vid tillämpningen av 24 d § polislagen ska bestämmelserna om egendom som omhändertagits enligt 24 a § samma lag i stället avse egendom som omhändertagits enligt 9 § i förevarande lag.

Bestämmelsen i tredje stycket i 11 § torde vara onödig. Av de två första styckena i paragrafen framgår tydligt att den egendom som åsyftas i paragrafen är sådan egendom som har omhändertagits med stöd av 9 § i den föreslagna lagen. På grund härav kan tredje stycket utgå.

Vid föredragningen har emellertid upplysts att det egentliga skälet till den föreslagna bestämmelsen i tredje stycket är att få lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods

m.m., som gäller bl.a. egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen, att bli tillämplig även på egendom som omhändertagits med stöd av 9 § i den föreslagna lagen.

Enligt Lagrådets mening uppnås detta syfte knappast med den föreslagna bestämmelsen; i vart fall blir regleringen svårtillgänglig och kan orsaka missförstånd. Lagrådet föreslår i första hand att bestämmelsen utgår och att behövliga bestämmelser tas in i 1974 års lag. Ifall den principiella lagreglering som åsyftats vidhålls, förordar Lagrådet att den föreslagna bestämmelsen ersätts av en andra mening i 11 § första stycket av följande lydelse:

Egendom som har omhändertagits med stöd av 9 § denna lag ska anses som egendom vilken omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen.

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

I 14 kap. 2 § föreslås att ett nytt nionde stycke tas in om att bl.a. socialtjänstsekretess enligt 7 kap. 4 § i vissa närmare angivna fall inte ska hindra att uppgift lämnas till polismyndighet eller annan myndighet som ska ingripa mot brott. I 14 kap. 2 § femte – sjunde styckena finns sekretessbrytande regler för andra situationer i fråga om uppgifter inom socialtjänsten när det gäller misstanke om brott.

Lagrådet kan konstatera att 12 kap. 10 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) innehåller en hänvisning till reglerna i 14 kap. 2 § femte – sjunde styckena sekretesslagen. Lagrådet ifrågasätter om inte det föreslagna nya nionde stycket i sistnämnda paragraf bör föranleda en justering av den nämnda hänvisningen i socialtjänstlagen.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.